

ÜHISTUPANGANDUS EILE JA TÄNA

01. november 2016
Tallinn, Kultuurikatel

Jaan Leetsar
majandusdoktor

MOODSA ÜHISTEGEVUSE ALGUS

- 1844 asutati Inglismaal ühiskauplus ja võeti **Charles Howarth`i** initsiatiivil vastu esimesed ühistegevuse põhimõtted
- 1895 asutati Londonis **Rahvusvaheline Ühistegevuse Allianss** -www.ICA.coop
- 1995 võeti ICA peaassambleel vastu **ühistegevuse rahvusvahelised põhimõtted** 21. sajandiks

ÜHISTEGEVUSE PÕHIMÕTE

- Ühistegevuse r/v põhimõte ehk käitumisreegel või põhitõde on norm, millest ühistu liikmed ja töötajad peavad oma tegevuses juhinduma
 - Põhimõtetest juhindumine tagab ühistu tegevuse stabiilsuse ja liikmete poolt seatud eesmärkide täitmise
 - **Need on käitumisreeglid, millest tuleks juhinduda ka ühispangandusel ning luua ka vastav juriidiline õigusruum – kokku 7**
-

Ühistulised rahaasutused Eestis

- Esimene ühistegelik krediidiasutus asutati Balti-Saksa mõisnike poolt **1869** Viljandis
- **Esimene eestlastele kuuluv Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus otsustati asutada Eesti Põllumeeste Seltsi peakoosolekul 1900**
- Esimesele asutamiskoosolekule, mis toimus 6.detsembril 1901 ilmus ainult 2 (!) inimest ja koosolek lükati edasi 17.03.1902
- ~~Ilmus jällegi ainult 13 inimest, kellest~~

Eesti rahvusliku ühistegevuse algus

- Koos asutajatega saadi liikmeid kokku 19 ja koosolek peeti ära – valiti nõukogu (Jaan Tõnisson) ja juhatas (Karl Parts)
- Tegevusse astus **Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus teise asutamiskoosoleku järel 22.07.1902**
- Hoiusummade pealt otsustati liikmetele maksta intressi 5% ja laenude pealt võetavaks intressiks 7% (NB! tegutses omahinna tasemel!)
- Samasugused ühistud asutati 1903 Valgas, Viljandis ja Võrus, esimest hiliom Simunas

Ühispan ganduse ajajärk

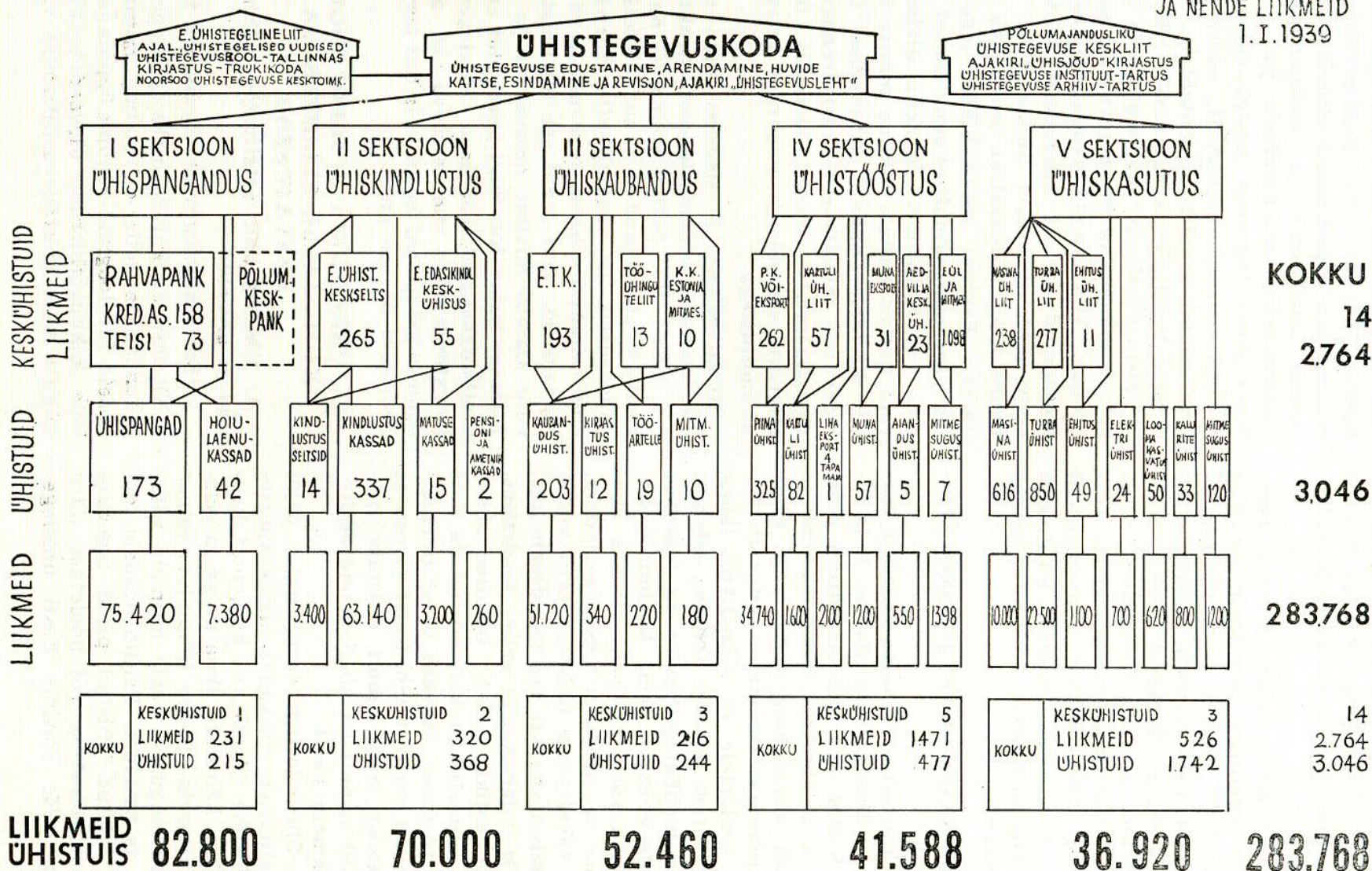
- 9. aprillil 1920 kaotati erisused krediidiühingute vahel ning edaspidi nimetati kõiki **ühispankadeks**
- 1932. a krediidiasutuste seadus jagas ühistegelikud krediidiasutused kolmeks:
 - 1) hoiu-laenukassad,
- 2) ühispangad ja
- 3) ühistegelikud keskpangad
- 1938. a oli Eestis 173 ühispanka ja 42 hoiu-laenukassat, liikmeid 385 in/pank

Esimesed seadused

- 20. märtsil 1917 võeti Peterburis vastu **“Kooperatiiv-ühingute ja nende liitude seadus”**, mis kehtis Eestis üle 20 aasta ! (NB! - olematu riigi seadus kehtis Eesti Wabariigis 1919–1940)
 - 26. märtsil 1926 täiendati seda vaid **kohustuslike revisjoniliitude seadusega** (nn “tõupuhutuse kontroll”)
 - **Tundub, et midagi taolist on meil ka praegu vaja**
-

EESTI ÜHISTEGEVUSE ORGANISATSIOON

TEGUTSEVAID ÜHISTUID
JA NENDE LIIKMEID
1. I. 1939

Varad jäeti 1992–1995 tagastamata

- Kokku rohkem kui 100 ühispankadele kuuluvat hoonet koos rahahoidlate ja seifidega
- Eesti Rahvapanga hoone Karja tänaval
- Põllumeeste keskpanga hoone Laial tänaval
- EEK-maja Vabaduse väljakul

Küsimus? Miks Eesti ei ole ICA liige? Miks riik ei toetanud aktiivselt ühistuid?

Ühistu konkurentsieelis

- Ühistu konkurentsieelis on **KASUM**, mis jääb liikmetele, kes otsustavad ka selle jaotuse (tegelikult **liikmeid teenindavad** ühistud-ühispangad seda ei taotlegi!)
- Kapitaliühingute puhul on aga kasum peaeesmärk ja jääb väikesearvulise omanikekihi kätte
- Välisfirmade (puukfirmade) puhul viiakse kasum reeglina doonorriigist välja (kas otse või kaude)

Ühistu kaitseb ennast ise

- Kui kapitaliühingud (AS-id ja OÜ-d) müüakse omanike poolt soodsa turukonjunkturi puhul reeglina maha, siis ühistud seda üldjuhul ei tee
- Kõik liikmed vajavad soodsate **teenuste** saamiseks endi poolt kontrollitavat ettevõtet (ühispangad, korteriühistud jt)

Põhimõtted ja seadused

- ICA põhimõtted on **olemuselt** ühistuõiguse **normatiivid**
- Eesti ühistute kohta käivad seadused ei ole kuigi hästi nendega kooskõlas – **ei kaitse liiget, pigem panevad lisakohustusi**
- Ettepanekud justiits- ja rahandusministrile pole kahjuks tulemusi andnud
- **Eesti Pank** peaks toetama-arendama ühistulisi finantsasutusi (sh kindlustusühistuid)

Ühistuõigusest

- Selleks, et ühistegevus areneks, toetavad riigid (sealhulgas ÜRO, ICA) seadustega nende arengut
- Õigusruum peaks olema kooskõlas r/v ühistegevuse põhimõtetega.
- Küsimus poliitikutele - Miks Eesti Vabariik eirab r/v üt põhimõtteid ja ÜRO resolutsioone?
- Kuna demokraatlik riik on ka ise ühistuline organisatsioon, siis miks ta toetab väliskapitaliste, mitte oma inimesi!

Mõned probleemid

- Hoiu-laenu ühistud ja ühispangad ei ole kasumeid teenivad kiirlaenukontorid, liikmete kontroll!
- Liikmed-omanikud ja palgaline juhtkond ei tunne ühistegevuse aluseid
- Ühispangad kuuluvad liikmetele, kes oma raha seal hoiustavad ja keda ühispangad teenindavad – seega on kontseptuaalne erinevus ühis- ja kommertspankade vahel
- Ideoloogilise muudatuse vajadus - koolid!

Eestlased omavahel

Mida võiks kiiresti teha

- Oluline on **liikmete ja juhtkonna koolitus!**
- Luua ühistupangale kiiresti internetipank, kaardikeskus ja siduda need rahvusvaheliste ühistuliste võrkudega
- Võrgustik siseraha kogumiseks ja investeringuteks (välisraha pole vaja!)
- Luua liikmete kontrollisüsteem (revisjoniliit)
- Riigi ja KOVide raha viia ühispankadesse

**Cooperatives and
insurance associations
in Finland 2010
Facts and Figures**

* Agricultural supply limited company, a subsidiary
to largest consumer cooperative SOK

** Total number of cooperatives in Finland according to
Trade Register was 4 311 at the end of 2010.

1) Meat from producers

2) Milk from producers

3) Eggs from producers

4) Share of market logging from
private forests

5) Consumer cooperatives sales

6) Deposits (incl. S-Pankki)

7) Premium income

2010	Number of coopera- tives	Members in coopera- tives	Person- nel in group	Turnover in group Mill €	Market share %
Meat cooperatives	5	10 800	14 000	3 500	¹⁾ 80
Cooperative dairies	21	10 500	4 900	2 950	²⁾ 97
Egg cooperatives	2	350	120	45	³⁾ 45
Vegetable cooperatives	5	400	60	50	0 - 40
Forestry cooperatives	1	126 400	12 200	5 400	⁴⁾ 40
Animal Breeding	1	18 800	400	35	<100
Hankkija- Agriculture Ltd*	-	-	(1 300)	(900)	50
Consumer cooperatives	33	2 218 600	42 000	11 100 ⁵⁾	45
Cooperative banks	252	1 428 100	13 200	2 140	38 ⁶⁾
Insurance associations	64	560 000	1 100	400	10 ⁷⁾
TOTAL **	384	4 373 950	87 980	25 620	
2009	399	4 230 400	89 100	26 930	

**Kelle oma on Soome
riik?**

Fakte ühistegevusest

- Maailmas on ca **1 miljard ühistute liiget**
 - 300 suurema ühistu kogukäive on 1600 miljardit USD
 - **Üle 50% toidukaubast tuleb ühistutest**
 - Euroopas on 160 000 ühistut, mis annavad tööd 6 miljonile inimesele
 - **ÜRO kuulutas 2012. aasta r/v ühistute aastaks!** (deviis “Ühistud ehitavad parema Maailma” www.ICA.coop)
-

**Ka Eesti ühiskond saaks ühistegevuse läbi
ausamaks, sõbralikumaks,
demokraatlikumaks, humansemaks,
eetilisemaks ...**

**Eesti vajab hädasti
ühistegevuse keskust,
mida finantseeritakse
riigieelarvest! Kui see ei
ole demokraatliku riigi
asi, siis kelle asi see on?**